

KARJALAN HEIMO

KARJALAN SIVISTYSSEURAN ÄÄNENKANNATTAJA

N:o 7-8

Helsingissä, syyskuun 4. päivänä

2001

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa kaksoisnumeroina. Julkaisija Karjalan Sivistysseura ry, Luotsikatu 9 D 10, 00160 Helsinki. Puh. (09) 171 414 (tiistaisin klo 10-15). Fax (09) 278 4765. Puheenjohtaja: Ritva Kivi, puh. (09) 345 4335; 050 520 2051; sähköposti km.kivi@kolumbus.fi, sihteeri: Marja Torikka, puh. 040 517 1033.

Tilaukshinnat: Kestotilaus 120:- kotimaassa ja Pohjoismaissa, 145:- muut maat. Vuosikertatilaukset 130:- kotimaassa ja Pohjoismaissa, 150:- muut maat.

Ilmoitushinnat: Vuoden loppuun: Takakansi 2 625,-, sisäkannet II-III 2 415,-, ts. 1/1 s. 2 310,-, 1/2 s. 1 575,-, 1/3 s. 1 260,-, 1/4 ss. 993,-, 1/6 s. 745,-, 1/8 s. 620,-, 1/10 s. 545,- ja 1/16 s. 475,-. Neuvottelukuna: Paavo Ahava, Paavo Harakka, Tapio Hämynen, Ville Lahelma, Laina Lahti, Valto Peiponen, Silja Rummukainen, Senni Timonen, Oskari Toivokaiken ja Sakari Vuoristo.

Päätoimittaja: Sakari Vuoristo, Mäklöörinkatu 6 A 21, 15240 Lahti, puh./fax (03) 730 4075.

Sähköpostiosoite: sakari.vuoristo@pp.inet.fi

ILMOITAMALLA TÄSSÄ LEHDESSÄ TUET KARJALAINUORTEN OPISKELUA.

Postisiirtotili 80000015-61719

- Perustettu 1906 -

ISSN 0449-8828

Rajantakaista Karjalaa englantilaisen silmin

Osa I

Vuonnisen tietä Kiestinkiin

Tämä kolmiosaisena julkaistava kirjoitus kertoo, mitä lontoolainen **David Worsley** näki ja koki rajantakaisessa Karjalassa kolmiviikkoisella matkalla viime kesänä. Taustaksi kerrottakoon, että Davidin aviopuoliso Kaarina on tunnetun Karjala-aktivistin Lauri Kuntijärven tytär. Siis Kosti Pamilon termiä käyttäksemme David on Vienan vävy, vielä tarkemmin sanottuna Soukelon vävy. Tästä syystä syrjäinen, autio Soukelon kylä kaukana pohjoisessa oli yksi Karjalan matkan tärkeimpiä kohteita. Toisena syynä oli lukuisien, jo tiedossa olevien sukulaisten tapaaminen. Totta puhuen sukulaisia löytyi vielä lisääkin.

Kaarinan ja Davidin matkareitti vei Kostamuksesta Uhtuan kautta Kiestinkiin, sieltä Muurmannin valtatie pohjoiseen, poikkeama Zaretsenskiin, sieltä moottoriveneellä Soukeloon ja sitten valtatie M18 etelään Kontupohjaan ja Petroskoihin.

Sarjan kolme osaa julkaistaan peräkkäisissä numeroissa. Artikkelit on englannin kielestä suomentanut Sakari Vuoristo.

Koska automatka Helsingistä Vartiuksen rajanylityspaikalle on hieman liian pitkä yhdessä päivässä ajettavaksi, sovimme etukäteen niin, että viettämme menomatalla muutamia päiviä Laurin hyvien ystävien perheen vieraina; kotona puhuttiin aina "Karjalan Iro-tädistä". Pysähdys hänen poikansa perheen luona oli mitä miellyttävintä levähdystauko. Isäntäväkemme kertoi monista matkoistaan ja runsas ruokapöytä antoi meille esimakua siitä, mitä oli lähiviikkoina tulossa. Minun oli monta kertaa pyydettyä talon emäntää istuutumaan pöytään - hän kantoi yhtä mittaan pöytään lisää syötävää!

Lauantaina 24. kesäkuuta oli kaunis ja aurinkoinen aamu, kun läksimme varhain ajamaan kohti rajaa. Kaikkialla oli hil-

jaista emmekä nähneet ainoatakaan ihmistä. Edellinen yö oli Suomessa juhlistu koko lailla hyvin ja nyt tiet olivat tyhjä.

Tapaaminen Vartiuksessa

Olimme järjestäneet niin, että tapaisimme vaimoni Kaarinan serkun ja hänen miehensä Leon Suomen puolella rajaa. Saavuimme Vartiuksen raja-asemalle suurin piirtein sovittuna aikana. Svetlana ja Kaarina tunnistivat heti toisensa, kun taas minä tunnistin Leon. Kumpikaan heistä ei sen sijaan tuntenut minua, sillä niissä valokuvissa, joita olimme heille lähettäneet, minulla oli musta täysparta - ja nyt, leuka sileäksi ajeltuna, minua oli vaikea tuntea.

Me miehet katsoimme toisiamme tutkivasti silmiin ja tervehdimme toisiamme lujalla kädenpuristuksella epävarma virnistys kasvoillamme, kun taas naisväki, kyyneltulvan keskellä syleili, puhui yhteen ääneen, nyyhkytti välillä ja aloitti taas saman uudestaan. Meidän miesten hymy alkoi hyytyä sitä mukaan kun minuutit kuluivat ja vilkuilimme, kummalla on kamera lähempänä. Luulen, että me molemmat hetken aikaa harkitsimme valokuvan ottamista, mutta hylkäsimme idean samasta syystä: tuo hetki oli Svetlanalle ja Kaarinalle niin tunteellinen, että tunsimme itsemme melkein tunkeilijoiksi. Valokuvaaminen olisi himmentänyt sen hohdon ikipäiviksi. Kului viisi minuuttia, ehkä kymmenenkin. Vielä ilta-päivällä ja sunnuntainakin Svetan silmät kostuivat ja hän toisteli: "En voi uskoa, että te vihdoinkin todella olette täällä!"

Nostimme autosta huolellisesti pakatut matkalaukut ja paketit. Pysäköin auton lähelle aseman henkilökunnan parkkipaikkaa, irrotin radion ja lukitsin ovet. Suomen rajamuodollisuudet olivat normaalit. Kerroin englantilaisesta autosta ja sanoin, mihin se oli pysäköity. Kun Vartiuksen rajanylityspaikalla ilmeisesti sangen harvoin matkustaa englantilaisia turisteja, passini herätti kiinnostusta.

Matkakohteestamme ja matkan kestoajasta syntyi vilkas keskustelu. - Sitten edessä oli Venäjän tulli -ja passitarkastus ja tilanne muuttui paljon monimutkaisemmaksi.

Viisumista tuli suuri ongelma

Suurin ongelma syntyi viisumeistamme ja varsinkin minun suku - ja etunimestäni. Asia on nimittäin niin, että kyrrillisissä aakkosissa on enemmän kirjaimia kuin latinalaisissa, ja näillä ylimääräisillä kirjaimilla on tietty merkityksensä. Vierasperäiset nimet voidaan kirjoittaa venäläisin kirjaimin eri tavoin riippuen siitä, miten ne lausutaan. Viisumit oli kirjoitettu Helsingin konsulaatissa, missä nimi Worsley äännetään eri tavalla kuin Englannissa ja sama pätee myös etunimeen David. Niinpä viisumiin merkitty nimi David Worsley ei kuulostanut eikä näyttäneenkaan tuon nimen lontoolaiselta versiolta! Kun passitarkastaja kysyi nimeäni, vastasin tietysti niin kuin nimeni luonnostaan lausutaan. Viisumin konsulaatissa kirjoittanut ei ollut kanssani samalla aaltopituudella ja siinä sitä nyt oli: minä ja Kaarina tällä puolen tiskiä, Venäjän passiviranomaiset toisella puolella.

Kaarina o.s. Kunttjärvi ja David Worsley (vas.) ja oikealla heidän matkakumppaninsa Svetlana ja Leo Kemov.

Kun Svetlana pääsi perille, mistä asia kiikasti, hän kohdisti kiivaan sanaryöpyn passintarkastajiin: syntyi kiihkeä, monisanainen keskustelu, jossa - sen verran siitä ymmärsin - nimemme mainittiin tuon tuostakin.

Mutta kaikki oli turhaa. Venäläisten oli lopulta soitettava paikalle päivystävä upseeri asiaa selvittämään. Hän saapui melko pian uniformussaan ja koppalakki kainalossaan. Hän muistutti koko lailla kuvaa komeannäköisestä venäläisestä tenorista, joka poseeraa joskus 1960-luvulla hankkimani Punarmeijan kuoron levyn suoja-kotelossa.

Kun upseeri ojensi käteensä ottaakseen passimme, Kaarina teki melkoisen munauksen. Hän erehtyi luulemaan sitä hyvän tahdon eleeksi, tarttui ojennettuun käteen ja tervehti upseeria monisanaisesti ja tietysti suomeksi. Kaikki läsnäolleet melkein pidättivät hengitystään. Venäjällä nimittäin naisilla ei ole sanansijaa, kun miehet hoitavat asioita. Kaarinalle tämä tervehtimistilanne oli tietenkin aivan luonnollinen asia, mutta paikalla olleille venäläisille nähtävästi melkein kuin pommi.

Upseeri hymyili vaisusti, mutisi jotakin vaivautuneena ja oli sitten pakotettu tervehtimään meitä muitakin. Lopulta hän sai passit haltuunsa ja seurasi häntä haastatteluhuoneeseen. Svetlana jatkoi vielä kiukkuisia kommenttejaan sillä aikaa kun upseeri tutki pas-

sejamme ja erikoisesti viisumeitamme. Lopuksi kaikki selvisi ja pääsimme eteenpäin ilman uusia viivytyksiä. - Olimme saapuneet Laurin syntymämaahan, Karjalaan.

Svetlanan ja Leon huoneisto Kostamuksessa on suomalaisten aikoinaan rakentamassa kerrostalossa. Se on sisustukseltaan hyvin uudenaikainen ja Svetlana on ylpeä kauniista suomalaisesta keittiöstään. Ensi vaikutelmat Karjalasta olivat siis vähän toisenlaiset kuin olimme otaksuneet. Myöhemmin kaupunkikierroksella saimme kuitenkin tukea ennako-odotuksillemme.

Matka jatkuu Kiestinkiin

"Seuraavana päivänä saapuivat ystävämme Ilmari sekä Veikko vaimonsa kera Suomes-ta suurella 4-vetoisella maastoautolla. Pakkasimme siihen tavaramme ja läksimme iltapäivällä matkaan kohti Kiestinkiä.

En ole eläissäni nähnyt niin huonoja maanteitä. Tie Vuonni-seen ei ole pelkästään huono, vaan suorastaan fyysisesti tuhoisa mille tahansa ajoneuville ja siinä matkustaville. Huonoja ja vaarallisia Karjalan tiet eivät ole pelkästään siksi, että ne ovat kapeita, että niissä on pahoja mutkia ja mäkiä tai että ne väliin ylittävät joen kapeaa, puoliksi sortunutta siltaa myöten, että paikoin on tien yli valunut vesi syövyttänyt leveitä ja

syviä uurteita (ojia on ruvettu kaivamaan vasta viime vuosina!) ja siellä täällä keskellä tietä saattaa olla suuriakin kivenlohkareita. Ne vain yksinkertaisesti ovat huonoja.

Vähän samantapaisia teitä olen nähnyt Espanjassa, missä johonkin yksinäiseen taloon johtava tie kiipeä joskus pitkin vuoren seinämää tai syöksyy alas jyrkänttä. No, alkumatka kohti Vuonni-seen kylää oli nyt melkein tällaista - ja sitä jatkui kahdeksan tuntia. . . Matkatavarat ja takapenkki-äiset sinkoivat sinne tänne ja minusta itseltäni tuntui aika ajoon, että selkärangan ja rintalastani ovat aivan todellisissa vaarassa.

Kommentti sikäläisestä tienrakennustekniikasta antaa jonkinlaisen käsityksen tästä surkeasta tilanteesta. Kuljettajamme Veikko - jota tähän asti olen pitänyt varsin järkevänä ihmisenä, kunnes hän kertoi ajavansa täällä kahdesti kuukaudessa - selosti meille, miten tietä korjataan. Hän osoitti meille sinne tänne enemmän tai vähemmän keskellettiä kuorma-autosta kipattu- ja hiekkakasoja paikoissa, missä jokin tavallista suurempi monttu tarvitsi korjausta. "Kukaan ei tule levittämään hiekkaa noihin kuoppiin", selosti Veikko. "He odottavat vain, että ohikulkevat autot tekevät sen heidän puolestaan!"

Ja totta tosiaan, eri-ikäisiä ja eri kokoisia hiekkakasoja oli pitkin tietä, ja syvät kuopat, joihin hiekka oli tarkoitettu, olivat

osittain täyttyneet. Kaikki hiekka ei tietenkään mennyt sinne, minne oli tarkoitettu, vaan kuopan viereen syntyi pieniä hyyrypyreitä. Tämä on totta joka sana!

Ajoimme tätä surkeaa tietä noin viisi tuntia, kunnes saavuimme Uhtualle. Tämä olikin sen päivänosuuden kohokohta.

Tässä sievässä pienessä kaupungissa, joka sijaitsee suuren järven rannalla, ruokailimme Ilmarin sukulaisten luona, kun taas Veikko vaimonsa kera lähti nauttimaan päivällistä ystäviensä luo. - Illansuussa puoli kahdeksan maissa läksimme jatkamaan matkaamme kohti Kiestinkiä, jonne saavuimme runsaan kolmen tunnin kuluttua. Meitä oli lohdutettu, että Uhtualta pohjoiseen tie olisi jo parempi. Niin tai näin, yhdes- sä toisten kanssa samassa autossa meidän oli kestettävä tämä tulikaste loppuun saakka. Myöhemmin olimme kaikki yhtä mieltä siitä, että yhden päivän matka tällaisella tiellä vastaa kolmen päivän matkaa tavallisella maantiellä.

Kovan päivän ilta - ja sauna

Kiestingissä aikomuksemme oli yöpyä mahdollisen sukulaisemme Gennadi Jakovlevits Kundozero-evin luona. Kylässä on kaksi samannimistä Gennadia, jotka sikäli kuin ovat saaneet asioista selvää, eivät ole keskenään ainakaan läheisiä

heimolaisia. Vaikka olimme sangen kiinnostuneita saamaan selville, kumpi heistä oli sukulinainen ja kumpi läheisempi, olimme nyt niin väsyneitä, ettemme osanneet ajatella muuta kuin vain nukkumista. Kortteerialossa sauna oli kuitenkin lämmennyt jo monta tuntia, ja niinpä järjestettyämme tavaramme läksimme kylpemään Genadi Jakovlevitsin isän saunaan.

Sauna oli aito savusauna, kuuma, pehmeä löyly, sisältä melkein pilkkopimeä, sillä pienestä, noen peittämästä ikkunasta ei valoa paljontaan sisälle päässyt. Saunominen keskelä yötöntä yötä auringon paistaessa täydeltä terältä tuntui olevan melkein liikaa tämän hirmuisen päivän jälkeen.

Saunasta palattuamme meitä odotti -uskokaa pois - katettu ruokapöytä, jonka antimia koetimme parhaamme mukaan nauttia. Nukkumaan selvisimme lopulta kaiketi yhden aikaan aamuyöstä.

Näppäräsorminen isäntämme oli asentanut talossaan joka huoneeseen kovaäänisen. Aamulla tasan kello kuusi radios-ta kajahti täydellä voimalla jotakin venäläistä "nopeasti ylös vuoteesta"- musiikkia. Jos minulla olisi ollut veitsi, olisin katkaissut kaapelin, mutta löysin sen sijaan äänenvoimakkuussäätimen. Niin sitten nousimme noin puoli kahdeksalta aamupuurolle (jota Kaarina vihaa enemmän kuin huonoja teitä). Sitten läksimme kylän koululle,

missä oli alkamassa vianen kielten kurssi. Kuunnelllessani koulun johtajan ja muiden tervetuliaispuheita, jotka tulkattiin venäjältä suomeksi, tajusin sillä hetkellä elävästi, että olemme todella tulleet Karjalaan.

Kiestinkiä katselemassa

Matkan Kiestingistä edelleen pohjoiseen oli määrä jatkaa muutaman päivän kuluttua, joten meillä oli nyt hyvin aikaa tutustua kylään, kuljeskella siellä täällä, katsella, tarkkailla ja -tulla tarkkailluksi - sekä yrittää tehdä omia henkilökohtaisia arvioita paikasta, missä olimme.

Kiestinki näyttää ulkopuolisen silmin vanhalla ja rappeutuneelta. Näimme kuitenkin ainakin yhden uudisrakennuksen, ja saimme tutustua kylän kauniiseen kirkkoon, jonka rakennustyöt olivat juuri päätösvaiheessaan. Meistä kuitenkin tuntui, että on oltava jotakin, joka ei näy ensi silmäyksellä, ja niin vaeltelimme kivisiä "katuja" ihmien vaikutelmia ja tämän karjalaiskylän ilmapiiriä sisäämme.

Pian havaitsimme, miten tärkeä maa on karjalaisille. Jokaisessa talossa oli pieni alue maata ympärillään, ja jokainen neliö kasvoi erilaisia viljelyskasveja seuraavan talven varaksi. Peruna on tärkein kasvi. Siitä meille kertoi jo tulomatkalta Uhtualla Ilmarin sukulaisperheen isäntä. Hän korjaa joka syksy noin 300 kilon perunasa-

don, ja varastoi ne ulkorakennuksessa sijaitsevaan maakellariin. Kellari on neljä metriä syvä; kaksi metriä pakkasen varalle, kaksi metriä perunoille. Yläosassa käytetään lämpöeristeenä heiniä.

Sukulaisemme Valja, josta tuonneppana lisää, kertoi, että useampia tuotteista, joita kotipuutarha tuottaa, ei voi ostaa kaupasta. Ne ovat siis sekä talouden että toimeentulon kannalta välttämättömiä. Paitsi perunaa ja muita vihanneksia käytetään hyväksi myös luonnon antimia. Kalalla on tärkeä osa karjalaisten ruokataloudessa kesällä ja talvella. Suurista metsistä kerätään talven varaksi sienä sekä monenlaisia marjoja, joita mekin nautimme jokaisella aterialla hillona tai mehuna.

Vastauksia kysymyksiin

Kierrellessämme Kiestingin kylää opimme myös olemaan varovaisempia kommentteissamme ja arvosteluissamme. Eurooppalaisen silmin katsottuna karjalaiset kylät - ainakin useimmat - näyttävät perin ikäviltä: harmaita taloja, vanhoja, ränsistyneen näköisiä puurakennuksia, jotka saattavat olla kallellaan sinne tai tänne. Kun kuitenkin tutkimme asiaa tarkemmin, huomasimme monia uusia asioita ja löysimme vastauksia kysymyksiimme.

Katsotaan vaikka noita harmaita hirsitaloja - väri on suo-

rastaan masentava erikoisesti talvikuukausina. Miksi talot ovat harmaita? Täällä pohjolasalasto ilmasto on hyvin kuiva, ja niin hirret säilyvät monia vuosia. Meillä Englannissa käsittelemätön, paljas puu mätänisi pian kosteuden takia. Karjalassa talot on vanhastaan rakennettu käsittelemättömästä puusta, joka muuttuu harmaaksi talvenkahden aikana, mutta säilyy terveenä ja lujana hyvinkin yli 50 vuotta. Nykyään, kun talomaaleja on hyvin saatavissa kohtuullisiin hintoihin, maalattujakin taloja näkee yhä enemmän kylämaiseman koristeina.

Seuraavaksi ihmettelimme, miksi rakennukset eivät ole säännöllisiin muotoihin rakennettuja, toisin sanoen seinät ja nurkat eivät ole suorassa kulmassa. Vastaus on siinä, että hirret, joista ne on rakennettu, eivät ole yhdenkokoisia, standarttimallia. Kun talot on rakennettu käsillä olevista rakennustarpeista, yksikään rakenneosa ei ole välttämättä toisen kaltainen. Näin rakennuksissa on vahva käsityön leima, joka tekee niistä miellyttävän näköisiä. Sama juttuhan on esim. kotona teepöydässä: kaupasta ostetut pikkuleivät ovat tarkasti samankokoisia - ja näköisiä, koneella tehtyjä, mutta kumma vain itse omassa uunissa paistetut maistuvat pienistä muotovirheistään huolimatta paremmilta. Huomasimme pian, että rakennusten epäsäännölliset muodot pikemminkin lisäävät kuin vähentävät kylämaiseman charmia, viehättävyyttä.

(jatkuu)

Viisumitietoutta

Kuten taannoin kerrottiin, Venäjä siirtyy tarraviisumiin. Uusi käytäntö on jo voimassa ainakin Helsingin konsulaatissa. Tämä tuo pieniä muutoksia hakumenettelyyn.

Valokuvia tarvittiin aikaisemmin kolme, nyt riittää yksi. Passin valokopio ei ole tarpeen, sillä tarra liimataan passiin, joten passi jää viikoksi konsulaattiin. - Muut tarvittavat paperit ovat viisumianomus, matkavakuutustodistus (valokopio käy) sekä jos kyseessä on monikertaviisumi, myös venäjänkielinen HIV-todistus.

Viisumiasioita hoitavat esim. matkatoimistot ja eräät järjestöt, mutta puolta halvemmalla pääsee, jos hoitaa asian itse, mikäli mahdollista.

Kiestingin nähtävyyksiin kuuluu hiljattain valmistunut kirkko.